

DRIE MOLENSROUTE ZWEVEGEM



Een landschappelijke verkenning

Landschappelijke verkenningen te Zwevegem

Veel waarden en kwaliteiten van de open ruimte en het landschap in Vlaanderen zijn om verschillende redenen verloren gegaan. Deze folder heeft als doel u informatie te verstrekken over het Zwevegemse landschap, dat u via de Drie Molensroute kunt (her)ontdekken en verkennen.

Zwevegem, gelegen in Zuid-West-Vlaanderen, bezit een rijk landschap.

De urbanisatie is de laatste decennia vooral toegenomen in de deelgemeente Zwevegem. De andere deelgemeenten (Otegem, Heestert, Moen en Sint-Denijs) hebben grotendeels hun vroegere landschappelijke schoonheid kunnen behouden en beschikken thans nog over royale open ruimten en landbouwgronden.

Ons landschap wordt bedreigd door suburbanisatie en lintbebouwing. Verdere schaalvergroting in de landbouw, zoals op het vlak van de kavelgrootte en de grootschalige bedrijfsgebouwen, vormt eveneens een bedreiging. Ook industriële expansie gaat veelal gepaard met landschappelijke verarming. Een dynamisch landschapsbeheer, dat verder gaat dan enkel renovatie, is noodzakelijk.

De Drie Molensroute, doorheen de deelgemeenten Sint-Denijs en Zwevegem, geeft u de kans om ons landschap te waarderen. Eigenlijk is het een dubbele route die kan worden gevolgd als wandelroute of als fietsroute. Aan u de keuze.

Een brok geschiedenis

In 1977, bij de fusie van gemeenten, werd Zwevegem verruimd met de deelgemeenten Otegem, Heestert, Moen en Sint-Denijs. Volgens de kabinetskaart van graaf de Ferraris (1778) was Zwevegem niet volledig bebost. Het Zwevegemse landschap ten westen van het later gegraven kanaal Bossuit - Kortrijk, vertoonde toen enkele bosrelicten zoals het Hoogstraatje, het Grandvalbos, het Kooigembos, Beerbos, Lindebermen en nog enkele kleine bossen rond Kapel Milanen en op de Kreupel. Bepaalde van deze bossen zijn geheel of gedeeltelijk verdwenen. Het landschap is hier nog steeds licht golvend tot heuvelachtig en landschappelijk waardevol met een relatief open veldstructuur.



Windmolens vormden steeds bakens in ons landschap

Wenkende molens

In 1994 werd een studie opgesteld van de molens die ooit op Zwevegense bodem hebben gedraaid. Meer dan 30 windmolens en 1 watermolen (de Slijpemolen) werden geïdentificeerd.

Op al de Zwevegense deelgemeenten waren er destijds molens werkzaam. Het heuvelachtige landschap leent zich ook uitstekend tot het plaatsen van windmolens. Zo waren er vroeger, behalve de genoemde watermolen, ook oliemolens (stampkotmolens) en korenmolens. Heestert heeft minimum vijf windmolens geteld, Moen zeven, Otegem vier, Sint-Denijs vijf en Zwevegem elf. Het waren de eerste ambachtelijke of industriële monumenten, die ook een sterke sociaal - economische betekenis hadden.

Maar windmolens zijn van alle tijden. Op de grens tussen Zwevegem met Kortrijk en Harelbeke is vandaag een windmolenpark met 7 actieve molens. Deze nieuwe installaties domineren het Zwevegense landschap en vormen moderne oriëntatiepunten. Deze windturbines in de omgeving van het Evolis Businesspark (2009) bewijzen dat economie en ecologie kunnen samen gaan door de productie van groene stroom.

Nog drie oude windmolens getuigen vandaag van het ambachtelijk erfgoed van weleer: een stenen molen in Sint-Denijs en een stenen en een houten molen te Zwevegem. Deze bestaande molens zijn geklasseerde monumenten. Langs die drie gaat onze wandeltocht.



Bezienswaardigheden en panorama's

1. Gemeentepark
2. Ellestraat: vergezicht: zuid: wijk Knokke Lettenhofpark
3. Oude spoorwegbedding: wandelweg
4. Kanaal Bossuit-Kortrijk en natuurreservaat 'De vaarttaluds'
5. Orveytbos: Comminestraat - Langestraat
6. Hoogstraatje - Den helder: vergezicht:
oost: Kluisberg en Scheldedal
zuid-oost: Mortagnebos
zuid-west: Molen Ter Claere
noord: Zwevegem-centrum
7. Molen Ter Claere: Beerbosstraat
vergezicht: zuid: Mont Sint - Aubert, Doornik
oost: heuvels van Tiegem
8. Beerbos: Beerbosstraat
9. Restaurant De Geit: Laatste Oortje
10. Kasteelbeek: Laatste Oortje
11. Katteknoek: Koutermanstraat
12. Kreupelstraat: vergezicht: zuid: Zonnebergen
13. Kapel Milanen: Bellegemstraat
14. Kapel Milanendreef
15. Wilgenlaan: vergezicht: noord: Hoog Kortrijk
16. Mortiers Molen: Twee Molenstraat
17. Stenen Molen: Avelgemstraat
18. Oud-gemeentehuis: Otegemstraat

Bezienswaardigheden en panorama's

1. Gemeentepark, Otegemstraat - Kouterstraat - Ommegangstraat

De wandelroute start in het park aan het oud gemeentehuis (parking Otegemstraat). In 1940 kocht het gemeentebestuur een kasteeldomein in de Otegemstraat dat in 1941 werd ingericht als nieuw gemeentehuis. De hovingen werden omgevormd tot openbaar park. Na de Tweede Wereldoorlog werd ook de verplaatsbare houten muziekkiosk in het gemeentepark gemonteerd. In 1992 werd de muziekkiosk gerestaureerd en kreeg ze een vaste plaats in het park. Momenteel heeft het park met vijver een oppervlakte van circa 3 ha. In 2015-16 is in het park in de Kouterstraat een gemeentelijke school gerealiseerd op de plaats van de voormalige Feesthal. In de Ommegangstraat situeert zich de brandweerkazerne. Het gemeentepark wordt jaarlijks bebloemd.



2. Ellestraat: panorama

Vanaf de Ellestraat hebben we een mooi zicht op de wijk Knokke – Lettenhofpark en op de heuvel van het Banhoutbos.

3. Oude spoorwegbedding: wandelweg

In 1971-1972, onder impuls van de gemeentelijke Adviesraad voor groen en bebloeming en in samenwerking met de gemeente en tal van verenigingen, werd deze oude spoorwegbedding van de vroegere lijn Kortrijk-Ronse tussen het centrum van Zwevegem en de wijk Knokke beplant en heringericht als wandel- en fietspad. Via deze recreatieve weg kunt u gemakkelijk het kanaal Bossuit-Kortrijk en het Orveytbos te Moen bereiken.

4. Kanaal Kortrijk-Bossuit en natuureservaat 'De Vaarttaluds'

Het oude kanaal werd gegraven in 1858-1859. In de periode tussen 1971 en 1973 werd het kanaal verbreed. Deze ingreep had ruimtelijk maar ook sociaal-economisch én landschappelijk grote gevolgen. Spectaculair aan het oude kanaal was de 'Souterrain' gelegen ten zuidoosten van de wijk Knokke, op de waterscheidingslijn Leie-Schelde. Op die plaats liep het kanaal destijds ondergronds. Dit kunstwerk is thans verdwenen. Ter hoogte van de sluis in Moen is nog een oud kanaalrelict bewaard gebleven, namelijk in de omgeving van het Sint-Pietersbrugje (Kraaibosstraat). Daar vormt de oude kanaalarm een rustige paaipplaats voor zoetwatervissen.

Het kanaalwater wordt ook gebruikt als drinkwaterreserve. De ruime oevers en bermen van het kanaal worden thans beheerd als natuureservaat 'De Vaarttaluds'. Door een passend maai- en graasbeheer is het de bedoeling om de zeldzame flora en fauna langs het kanaal optimaal te laten ontwikkelen.



5. Orveytbos, Comminnestraat - Kraaibosstraat

De kleiheuvel met een oppervlakte van 26 ha is eigendom van het Vlaamse Gewest en wordt beheerd door Agentschap Bos en Natuur, in samenwerking met Natuurpunt.

In de winter van 1988-1989 werd deze kleiheuvel beplant met bosgoed. De kleiheuvel is ontstaan door het opvoeren van grond afkomstig van de verbredingswerken aan het kanaal. In het Kraaibos bevinden zich boeiende biotopen met diverse poelen. Er wordt ook een graslandbeheer toegepast met begrazing door pony's. Sedert 2001 is het bos ook open als wandelbos voor het publiek.



6. Hoogstraatje Den Helder

Hier bereiken we de grens tussen de deelgemeente Zwevegem en Sint-Denijs. Deze hoogte (60m) biedt ons een enig panorama op het Scheldedal, de Kluisberg, Molen Ter Claere, het Mortagnebos en het centrum van Zwevegem. Het oude bosrelict van Hoogstraatje is residentieel verkaveld.

7. Molen 'Ter Claere', Beerbosstraat

Het hoogste punt van Zwevegem (76m) is gesierd met een fraaie stenen windmolen. Oorspronkelijk was het een houten molen waarvan de naam voor het eerst opduikt in 1415. De heuvel of mote waarop hij stond, was eigendom van de bisschop van Doornik, tevens dorpsheer van Sint-Denijs. De molen stond toen op het kruispunt van de Beerbosstraat met Ter Klare. Hij werd vernield in 1848 en in 1856 heropgebouwd op zijn huidige standplaats. De molen Ter Claere was in 1918 volgens de wegtrekkende Duitse troepen een te goede uitkijkpost voor de geallieerde troepen en de molen werd opgeblazen. Molenaar Norbert Catteloin kocht de molenruïne en bouwde de windmolen weer op in 1922.

In 1942 werd deze molenaar vermoord in zijn molen. De heer André Taelman verwierf de molen in 1942. Bij K.B. van 4 april 1944 werd de molen geklasseerd als monument. Op palmzondag van het jaar 1950 brandde de molen uit. In 1951 was de molen hersteld en in de periode 1986-1987 werd de molen grondig gerestaureerd. De huidige molen is een korenwindmolen met een benedenverdieping die tevens maalzolder is, een steenzolder met 3 maalgangen, een luizolder, waar zich een graanreiniger bevindt en een kapzolder met Engels kruiwerk. De vlucht bedraagt 26 m. De eigenaar-molenaar is Rudy Taelman.



8. Beerbos, Beerbosstraat

De heuvel van het Beerbos is al meer dan 200 jaar bebost. De laatste 20 jaar werd dit bosrelict residentieel verkaveld.

9. Restaurant De Geit, Laatste oortje

Dit landelijk gelegen restaurant was vroeger een volkscafé, in de streektaal 'De Geete' genoemd, gelegen op de grens met Kortrijk (Bellegem). Het 'laatste oortje' was blijkbaar de laatste cent voor het drinken van een laatste glas.

10. Kasteelbeek, Laatste Oortje

Deze prachtige beek vloeit door het dal tussen de Kreupel en de Zonnebergen. Deze beek dankt haar naam aan het vroegere kasteel van de heren van Zwevegem, nu kasteelhoeve langs de Avelgemstraat.

11. Katteknok, Koutermanstraat

Dit is een oud gehucht te Zwevegem.

12. Koutermanstraat

Hier kunnen we opnieuw genieten van een mooi dalpanorama.

13. Kapel Milanen - Kasteelhoeve, Bellegemstraat

De kapel Milanen bestond blijkbaar reeds in de zestiende eeuw. In 1846-1847 werd de huidige neogotische kapel gebouwd naar een ontwerp van de bekende architect Jean de Bethune uit Marke. De kleurvolle glasramen werden tussen 1856 en 1869 vervaardigd in het kunstatelier de Bethune in Brugge.

Wat verder naar het oosten liggen de 2 kasteelhoeves van Zwevegem. Op de prent van Zwevegem, opgemaakt door Antoon Sanderus in 1641, zien we hoe imposant het Zwevegemse kasteel was. Van deze kasteelsite is alleen de indrukwekkende inrijpoort overgebleven. Ook de twee hoeven die behoorden bij het kasteel van Zwevegem bestaan nog steeds. Het kasteel heeft niet alleen voorspoedige dagen gekend: het werd in 1578 grondig verwoest en in 1694 volledig geplunderd. In 1752 werd het vervallen kasteel afgebroken. De laatste eigenaar was graaf Alexander van Nassau. De oude inrijpoort in witsteen bleef bestaan en is opgetrokken in een renaissancestijl met rondboog en kroonlijst. In de tuin van het neerhof aan de Bellegemstraat bemerken we thans nog een mooie, oude taxusberceau.



14. Kapel Milanendreef

Deze monumentale beukendreef werd na de Eerste Wereldoorlog aangeplant, in de plaats van een lindendreef die door de Duitse bezetter gerooid was. De huidige dreef bevat een 140 bomen, rode en groene beuken.

15. Wilgenlaan

Op dit pleintje kunnen we genieten van het vergezicht op Hoog Kortrijk.

16. Mortiers Molen, Twee Molenstraat

Het juiste bouwjaar van Mortiers molen is niet bekend, maar vermoedelijk is hij de oudste van de drie nog bestaande windmolens van Zwevegem (dus vóór 1798). Uiterlijk lijkt hij op een torenkotmolen, maar het is wel degelijk een houten standaardmolen op vier teerlingen die in een gesloten teerlinghok staan. Hij is een van de weinige driezoldermolens in West-Vlaanderen en de allerlaatste houten molen met volledig verdekkerde wieken (reeds in 1935 verdekkerd). De molen werd geklasseerd op 4 april 1944. In de meelzolder hangt de haverpletter en worden de zakken graan en meel opgeslagen. In de bovenste zolder of steenzolder, liggen twee koppels stenen. De molen is heden nog maalvaardig en heeft stalen molenwieken met een lengte van 24,60 meter. De molenromp is vooraan ongeveer 4 meter breed, opzij iets meer dan 5 meter en bijna 9 meter hoog. De molen is genoemd naar de laatste molenaarsfamilie, Dumortier, die hem van 1888 tot 1958 bemaalde. Sedert 1994, jaar van de laatste restauratie, is hij eigendom van Stichting Bekaert-de Liedekerke-Vroman. De molenaar is thans Frederik Vroman in navolging van Stefaan Vroman.



17. De Stenen molen of Klockemolen, Avelgemstraat

Deze stenen molen, ook soms 'Klockemolen' genaamd, is gebouwd in 1798.

Het was aanvankelijk een grondzeiler, maar hij werd later verhoogd en kreeg beneden een cirkelvormige omgang. De windmolen werd eind 19^{de} eeuw nog met een stoommachine uitgebreid (in een apart hok met schoorsteen, nu verdwenen). Hij heeft geen binnenwerk meer en is dus niet langer een windmolen in de echte zin van het woord. Het gevlucht haalt 24 meter en bezit vier zolders.

De nog bestaande zetelkapconstructie dateert van 1890. Hij bleef als windmolen in bedrijf tot 1949. Bij K.B. van 23 december 1942 werd de korenmolen geklasseerd. In 1955 was de molen in handen van de familie Vancauwenberghe die hem toen verkocht aan de Brusselse vzw 'De vrienden van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen'. Hij bleef eigendom van deze vereniging tot 1974 toen de molen door schenking aan de gemeente werd overgemaakt. Deze stenen molen werd door het gemeentebestuur gerestaureerd in de periode 1990-1992.



18. Oud Gemeentehuis, Gemeentepark, Otegemstraat

Dit park bevat ongeveer 300 hoogstambomen en het heeft een oppervlakte van bijna 3 ha. Het park bezit ook een vijver en een kinderspeeltuin. Het kasteel dat gebouwd werd in het park was van 1941 tot 2013 het gemeentehuis van de Zwevegernaren.



Id	Naam
1	Gemeentepark: Kouterstraat
2	Ellestraat
3	Oude Spoorwegbedding
4	Kanaal Bossuit - Kortrijk & 'De Vaartalluud'
5	Orveybos: Commimestraat - Langestraat
6	Hoogstraatje: Den Helder vergezicht
7	Molen Ter Claere: Beerbosstraat vergezicht
8	Beerbos: Beerbosstraat
9	Café De Gelt: Laatste Oortje
10	Kasteelbeek: Laatste Oortje
11	Katteknok: Koutemanstraat
12	Kreupelstraat vergezicht
13	Kapel Milanen: Bellegemstraat
14	Kapel Milandreef
15	Wilgenlaan vergezicht
16	Mortiers Molen: Tweemolensstraat
17	Sterren Molen: Avlegemstraat
18	Kasteel Gemeentepark Otegemstraat

Legende

Driemolensroute Zwevegem

- Route A: 10 km

Route B: 16 km

Verharde Weg

Half Verharde Weg

Gulden Sporenpad

beek

kanaal

bezienswaardigheden

Kapel

Kerk

Houten Molen

Stenen Molen

